

ІСТОРИЯ ОСВІТИ

народної освіти в СРСР». Як наслідок, у 60-ті роки XX століття застосування міжпредметних зв'язків у загальноосвітніх школах набуває широкі масштаби. У цей період виникає нове направлення міжпредметних зв'язків – зв'язки між загальноосвітніми та політехнічними знаннями. Більш того в 1962 році в шкільний навчальний план введено перший інтегрований курс, який назвали «Суспільствознавство». Актуальність міжпредметних зв'язків у цей час була безсумнівною. Це підтверджує, наприклад, те, що в педагогічному словнику 1960 року видання наведено тлумачення даного терміну. Однак, інтерес до міжпредметних зв'язків поступово відходить на другий план, і в педагогічній енциклопедії 1964 року видання цей термін уже не згадується. Таким чином, можна констатувати, що в 60-ті роки XX століття міжпредметні зв'язки починають поступово входити в широкий педагогічний обіг і впроваджуватися в навчально-виховний процес школи.

Отже, успіх формування наукової картини світу школярів у значній мірі визначається впровадженням міжпредметних зв'язків, які, у свою чергу, залежать від дії багатьох чинників. Одним із головних є підготовка вчителів, які зможуть їх запровадити в навчальний процес.

Література:

1. Гриценко М.С. Нариси з історії школи в Українській РСР (1917–1965). – К.: Рад. шк., 1966. – 260 с.
2. Ушинський К.Д. Твори в шести томах. – К.: Рад. школа, 1954. – Т. 2.

Слюсаренко Н.В., Мороз Н.С.*

УПРАВЛІННЯ ПОВЕДІНКОЮ УЧНІВ У ПОЗАУРОЧНИЙ ЧАС У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ АНГЛІЇ

Статтю присвячено аналізу досвіду педагогів Англії щодо управління поведінкою учнів у позаурочний час. У ній описано кілька підходів, які застосовують англійські педагоги з метою заохочення учнів до гарної поведінки.

Важливою умовою підвищення ефективності процесу виховання є систематичний контроль за тим, як діти проводять свій вільний час, які заклади відвідують, чим там займаються, які інтереси й потреби в них превалюють тощо. Здійснювати постійний контроль за життєдіяльністю кожної окремої дитини

* © Слюсаренко Н.В., Мороз Н.С.

ІСТОРІЯ ОСВІТИ

досить важко, адже після завершення шкільних уроків у кожного представника підростаючого покоління виникають свої плани, свої справи, прагнення задовольнити свої (часто сумнівні) інтереси. Звісно, батьки учнів намагаються скеровувати цей процес у необхідне для них русло, однак через зайнятість або байдужість часто пускають справу на самоплив, не завжди цікавляться тим, що робить їхня дитина у вільний від навчання час.

З огляду на зазначене, особливої ваги набуває досвід виховання підростаючого покоління, накопичений в Англії, який дещо відрізняється від практики виховання в Україні.

Передусім зауважимо, що вихованням дітей у цій країні займається значна частина педагогів, оскільки в усіх типах виховних закладів (дитсадки, школи, позашкільні заклади) під час розрахунку необхідної кількості працівників дотримуються таких норм:

1 дорослий – на 3 дитини до 2-х років або на 4 дитини від 2-х до 3-х років або на кожні 8 дітей від 3-х до 8-ми років або на кожні 8 дітей доросліше 8-ми років;

2 дорослих – на 20 дітей доросліше 8-ми років, у деяких випадках дозволяється 2 дорослих на 26 дітей доросліше 8-ми років [1, с.30].

Законодавство Англії зобов'язує батьків надавати дітям всебічний розвиток, а також до певного віку обов'язково супроводжувати їх як у школу, так і зі школи (це можуть робити й довірені особи). Оскільки батьки протягом робочого дня в більшості випадків виконують свої професійні обов'язки й не можуть забрати дітей зі школи після завершення уроків, а самотужки дістатися своєї домівки вони не мають права, то виникає проблема організації змістовного дозвілля в межах навчального закладу.

Цю проблему в Англії успішно вирішують шляхом створення після шкільних клубів, котрі називаються «плей граунд» (Playground) або «після шкільний клуб» (After School Club). Такі клуби, зазвичай, об'єднують дітей різних вікових категорій (від 7 до 17 років). Вони мають одне велике приміщення й велику зовнішню площадку, розподілені на частини для різних видів діяльності – гра з водою, малювання (краски, олівці, фломастери), брудна територія (ігри із грязюкою, спеціальні тягучі, слизькі суміші для сенсорного відчуття), конструктивна територія (різні види конструкторів, леґо, пазлів), книжковий куток (для спокійного читання літератури або відпочинку). На

ІСТОРІЯ ОСВІТИ

площадці, як правило, розташоване спеціальне знаряддя для занять спортом, місце для рухливих ігор, земельна ділянка для садівництва, кілька велосипедів, машин, тачок тощо. Для того щоб діти не нудьгували, кожен день тут можна знайти щось інше, чого не було раніше (наприклад, інше знаряддя для гри дітей) [3].

Не дивлячись на те, що в Англії намагаються створити всі умови для змістовного дозвілля підростаючого покоління в позаурочний час, вихователі (вчителі) стикаються з певними проявами в учнів небажаної поведінки. Серед найбільш поширених форм такої поведінки превалюють бійки, залякування, плювання, кидання предметів один в одного, грубість, агресія, уживання нецензурної лексики, ігнорування, сварки, крики.

Існує багато причин, через які дитяча поведінка стає небажаною, а також шляхів подолання цього негативного явища. Одним із таких шляхів в Англії вважають підготовку педагогів до боротьби з небажаною поведінкою учнів та до заохочення їх до гарної поведінки. Зокрема, для них організують різноманітні курси, наприклад, курс: «Managing Children's Behaviour in out of school settings (aged 5-13 years)», який проходив у Лондоні під керівництвом Бека Юзуфа (Bec Yusuf).

Передусім слухачів даного курсу ознайомлюють із можливими причинами небажаної поведінки дітей (нудьга, погана дієта та недостатність сну, мовний бар'єр, спеціальні потреби (наприклад, потреби дітей з аутизмом, синдромом Дауна та ін.), проблеми вдома (народження нової дитини, розлучення батьків, побиття), зміна школи (розлучення з друзями, зміна вчителів), поганий приклад оточуючих та ін.), а потім навчають методам боротьби з нею.

Це, наприклад, такі методи:

- ігнорування (використовують у залежності від віку та індивідуальних особливостей дитини);

- тайм аут (дитину або кілька дітей переміщують за окремий стіл, або в інше місце та дають їм час подумати про свою поведінку. Після закінчення певного часу запитують, чи вона (вони) поміркувала над своєю поведінкою й чи готова повернутися до інших дітей);

- складання списку своїх позитивних і негативних якостей, учинків, які діти намагаються подолати чи виправити за певний термін (тиждень, місяць, рік),

- система жовтих та червоних карток (на зразок футболу, де

ІСТОРІЯ ОСВІТИ

за кожні 3 жовті картки отримують червону, а за тяжке порушення поведінки – одразу червону. Щоб знищити червону картку треба понести покарання).

Методи та санкції, які застосовуються в боротьбі з небажаною поведінкою, чітко пояснюють дітям, батькам та вихователям. Дуже важливо, щоб усі розуміли послідовний підхід, який повинен бути частиною більш загальної «Політики керування дитячою поведінкою» («Managing Children's Behaviour Policy»).

Слухачам курсу «Managing Children's Behaviour in out of school settings (aged 5-13 years)» зазвичай повідомляють, що існує кілька підходів заохочення учнів до гарної поведінки: «триматися позитиву», залучення дітей до ігрової діяльності, позитивний хід і забезпечення ефективної розв'язки ситуації та ін.

«Триматися позитиву» – ефективна запобіжна стратегія, яка може бути використана для зменшення небажаної поведінки. Цей підхід може складатися з наступних елементів: позитивне влиття дитини в колектив; заснування разом із дітьми позитивних основних правил; підтримка ігрового оточення, яке забезпечує потреби кожної дитини; позитивне спілкування та побудова позитивних відносин із дітьми; механізми заохочення; нагородження дітей та святкування їхніх досягнень; залучення дітей до різних напрямів роботи клубу та розподіл між ними ролей та обов'язків.

Щоб бути впевненим, що позитивний підхід підтримується, необхідно, щоб вихователі (вчителі) мали терпіння, були толерантними та справедливими, уміли вислухати дитину та зрозуміти її, проявляли ентузіазм, прозорість, поважали своїх вихованців, були налаштовані на позитивне спілкування.

Позитивна комунікація з дітьми включає наступні елементи: тон голосу (крик – негативний метод боротьби з небажаною поведінкою); позитивна невербальна комунікація (наприклад: усмішка, палець, піднятий вгору (ознака успіху), позитивна мова тіла та ін.); використання при звертанні до дітей їхнього ім'я в такій редакції, яка їм найбільше подобається; заохочення до ввічливості (використання слів «дякую», «будь ласка» тощо); підтримка зацікавленості (цікавитися інтересами дітей, їхніми справами, уподобаннями, захопленнями, хобі).

Заохочувати учнів до гарної поведінки в майбутньому можна шляхом нагородження їх за гарну поведінку, за зроблену добру справу, за виконане завдання чи перемогу в змаганнях

ІСТОРИЯ ОСВІТИ

відповідними сертифікатами, грамотами, а також за допомогою системи балів (хто набере більше балів за добрі вчинки за тиждень (місяць, рік) та ін.

Наступним підходом заохочення до гарної поведінки є залучення учнів до ігрової діяльності, завдяки якій вони, як мінімум, не будуть нудьгувати. При цьому англійські педагоги враховують наступне:

- дитина повинна бути в центрі процесу, а організація ігрової діяльності здійснюватися відповідно до дитячих потреб та бути достатньо варіативною, щоб їх підтримувати;

- гра має надавати дітям можливості робити вибір, приймати свої особисті рішення, грати та розвиватися у власному темпі та власним особистим шляхом;

- дорослі завжди повинні відчувати дитячі потреби та ніколи не намагатися контролювати дитячу гру до тих пір, поки вона залишається в безпечній та прийнятній площині, а в іншому випадку вихователі можуть прийняти участь у грі та скерувати її в необхідне русло;

- кожна дитина має право на ігрову діяльність, яка стимулює її та надає можливості для розвитку;

- усі діти мають право на гру без ризику (тобто знаходиться під час гри в безпеці);

- кожна дитина неповторна й має право на повагу до неї, такої як вона є, з боку дорослих, які працюють і грають із нею;

- слід ставитися до кожної дитини делікатно та завжди турбуватися про неї;

- необхідно забезпечувати рівний доступ до гри всім дітям, у тому числі тим, які мають обмежені можливості або страждають від соціальних та економічних несприятливих обставин, расизму та ін.;

- слід заохочувати дітей бути чуйними до потреб інших;

- ігрова діяльність має здійснюватися в межах існуючого законодавства щодо дитячих прав, здоров'я, безпеки та благополуччя.

Ще один підхід до заохочення дітей до гарної поведінки – це позитивний хід і забезпечення ефективної розв'язки ситуації. Він має назву «SOUL» (у перекладі з англійської «ДУША») і такі складові:

- Stop (англ. «зупинка») – зупинись, поміркуй позитивно та не поспішай;
- Observe (англ. «спостереження») – спостерігай, що діти

- роблять та реагуй спокійно;
- Understand (англ. «розуміння») – спробуй зрозуміти почуття дітей;
- Listen (англ. «слухання») – слухай уважно, що скаже кожна дитина;
- Speak (англ. «розмова») – скажи в чому полягає проблема; будь точним і запитай дітей, як вони пропонують розв'язати проблему, надай можливість кожному висловити свою думку; будь готовий дати необхідні поради; знайдіть спільне рішення, а при необхідності перевірте його.

Окрім учителів і вихователів в Англії проблему виховання дітей та заохочення їх до гарної поведінки вирішує спеціальна служба підтримки батьків та дітей «Behaviour and Education Support Teams» (BESTs) – це команди, до складу яких входять фахівці різних галузей (лікарі, соціальні працівники та освітяни). Мета BESTs – підвищувати емоційне здоров'я людей, формувати позитивну поведінку, знаходити та підтримувати дітей групи ризику, які мають проблеми в розвитку, емоційній сфері, відхилення в поведінці. BESTs працюють із дітьми від 5 до 18 років, їхніми сім'ями, навчальними закладами, попереджуючи можливі проблеми або усуваючи їх [2, с.99-100].

Отже, як бачимо, англійськими педагогами набуто суттєвий досвід щодо управління поведінкою учнів у позаурочний час та заохочення їх до гарної поведінки, який потребує детального вивчення та впровадження в практику роботи освітніх закладів України.

Література:

1. National standards for childcare and childminding (2003). London: Department for Education and Skills.
2. Cheminais, R. (2006) Every Child Matters: A Practical Guide for Teachers. London:David Fulton Publishers.
3. www.ofsted.gov.uk (OFSTED – Office for Standards in Education).